

Petit catàleg de perversitats museístiques

Les 'Barrales' contra Barral

La reordenació dels museus de Barcelona ha creat un seguit de tensions entre els petits *lobbies* de poder museístic i el faraònic Museu Nacional d'Art de Catalunya. Xavier Barral, el director del MNAC, és el centre d'una polèmica que va més enllà dels aspectes tècnics.

Un dia qualsevol. Almenys tres directores de museus municipals es troben per dinar. Un cop a la setmana. Són amigues i s'ho expliquen tot, però només un sol tema monopolitza la conversa: Xavier Barral i Altet, director general del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC). L'odien. Perquè Barral és un director de directors vingut de fora, que exerceix l'autoritat museística més poderosa de Catalunya des del temps de la Generalitat republicana. I això els espanta. L'odien. Perquè tot i que Barral havia quedat al marge dels bàndols i capelletes mentre treballava a la Càtedra d'Art Medieval de la Universitat de Rennes, el seu retorn a Barcelona ha impulsat la destrucció de tots els bàndols i capelletes dels museus de la ciutat. I això les inclou a elles. Són les "Barrales": Cristina Mendoza, directora del Museu d'Art Modern, Trinidad Sánchez Pacheco, directora del Museu de Ceràmica i Rosa M. Martín, directora

del Museu Tèxtil i d'Indumentària. En aquesta tertúlia d'amigues es concentra tota la rumorologia que el món dels museus de Barcelona ha destil·lat sobre Xavier Barral: que té el sou més alt que mai hagi tingut cap director de museus a Catalunya; que es desplaça a la feina amb cotxe oficial (i el xofer és dona i karateka); que ha col·locat la muller a la Biblioteca d'Història de l'Art; que va pel món amb aires de suficiència i menysprea els petits museus que viuen al límit de la supervivència...

Però les Barrales, en la seva nòmina d'enemics, concedeixen a Oriol Bohigas, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, un lloc destacat. La seva política de museus ataca el cor del vell ordre museístic de Barcelona: el municipi s'ha de fer càrrec en exclusiva del Museu Picasso, del Museu d'Història de la Ciutat i del Museu Marés. La resta de centres, fins ara municipals, hauran d'aglutinar-se al voltant d'un projecte ja consoli-

dat (el MNAC) i de dos projectes més, encara en fase de debat: el Museu Folch i Torres d'Arts Aplicades i l'hipotètic Museu Nacional d'Etnologia. Les Barrales queden assignades a aquests grans museus, i no precisament com a directores. El Museu d'Art Modern desapareixerà abans del 1995 i la seva actual directora, Cristina Mendoza, es mantindrà com a conservadora en cap de les col·leccions del segle XIX i XX del MNAC. Tant Trinidad Sánchez Pacheco com Rosa M. Martín estan a l'espera que es concreti l'enquadrament de la ceràmica i la indumentària en el futur organigrama del Museu Folch i Torres, que és una aposta personal d'Oriol Bohigas.

LA MODERNISTA

Les Barrales, tanmateix, fa temps que no creuen en miracles. Qui va jugar més fort per consolidar un espai independent, Cristina Mendoza, ha acabat acatant la

El Museu Nacional d'Art de Catalunya, en la foto, absorbirà altres museus catalans.

CARME PUÉRTOLAS

El general Prim a la batalla de Tetuan (Oli sobre Tela. Francesc Sans Cabot) serà exposat al MNAC a partir del 23 de març.

doctrina del MNAC i treballa en estreta col·laboració amb Xavier Barral. La història ve de lluny: en 1981 Cristina Mendoza era nomenada directora del Museu d'Art Modern. En pocs anys convertia els decrepits baixos del Parlament en sales d'exposicions dignes, relligades per un discurs museogràfic coherent, feia el primer catàleg general del fons del museu i anava covant una idea que l'apassionava: crear el museu del modernisme català, que agrupés totes les arts vinculades a aquest moviment. Tenia els millors aliats: el suport teòric de l'historiador i crític d'art, Francesc Fontbona, i una sòlida xarxa d'afinitats que s'estenia des de Joan Ainaud de Lasarte, ex-director dels museus de Barcelona i actual vice-president de la Junta de Museus, fins al tinent d'alcalde Lluís Armet, que defensava, en 1989, la viabilitat d'un gran centre modernista. Cristina Mendoza tenia altres elements en favor seu. Malgrat que el Parlament de Catalunya havia acordat el desmantellament del Museu d'Art Modern per a abans del 1995 a fi d'ampliar el seu aparell administratiu, la direcció del Museu d'Art de Catalunya considerava inadequat que el Palau Na-

Els criteris de Pere Duran Farell

Xavier Barral no es preocupa de l'economia del museu, el patronat –diu– sap el que es fa. Duran Farell ja havia aconseguit, al març del 1990, que el Ministeri de Cultura, la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona es dividissin a parts iguals (4.000 milions) l'inici de la primera fase de les obres. Quedava pendent l'encaix del Ministeri de Cultura en l'estructura executiva del museu. Dilluns 8 de març del 1992, Pere Duran Farell convocava les institucions a la primera reunió de la *comissió de seguiment*, prevista per a final d'aquest mes que pot significar la ràpida signatura del conveni per al finançament de la segona fase de les obres del MNAC. Formen part de la comissió el sots-secretari del Ministeri de Cultura, Santiago de Torres, ex-alumne del col·legi Costa i Llobera, el secretari general tècnic de la Conselleria de Cultura, Joaquim Triadú, ex-alumne de Thau, i el regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona Oriol Bohigas, ex-alumne de l'Institut-escola i arquitecte tant de Thau com del Costa i Llobera. **O. M. / M. S.**

cional albergués les col·leccions modernistes del Parc de la Ciutadella. Al maig de 1990, la comissió rectora del Museu d'Art de Catalunya, cedint a les múltiples pressions institucionals i intel·lectuals, acordava la construcció d'un edifici annex al Palau Nacional destinat a les col·leccions provinents del MAM. Cristina Mendoza havia guanyat la partida. La seva campanya d'opinió en favor d'una seu pròpia rebia el teòric vist-i-plau de Pere Duran Farell, el president de la comissió rectora. Però l'empresari del gas sabia que aquell edifici annex no s'havia de construir mai.

LA REVOLUCIÓ LEGAL

A l'octubre del 1990 el Parlament aprovava la Llei de Museus que establia "l'articulació del sistema museístic de Catalunya". Aquesta llei creava una nova *nomenklatura*, els museus nacionals, "que mostren una visió global de Catalunya en els diferents àmbits culturals i que estenen el seu servei a tot el país". En aquesta primera categoria museística, hi entrava el Museu d'Arqueologia, el Museu de la Ciència i la Tècnica i el Museu d'Art de Catalunya.

El MAC esdevenia MNAC, el consens parlamentari desblocava el futur del Palau Nacional i Pere Duran Farell passava a presidir el patronat del museu. Generalitat i Ajuntament cedien l'execució del projecte cultural més important dels 90 a un home d'empresa: "La sort d'aquest museu –explica Duran Farell– és que no té una estructura assembleària, el Patronat és presidencialista perquè no té res d'honorífic". Ni d'honorífic ni d'usual. No tan sols el president és un empresari, sinó que el vice-president, Ramon Guardans, gendre de Francesc Cambó i editor de la col·lecció Bernat Metge, pertany a una saga il·lustre de la burgesia catalana. Només els dotze vocals del Patronat representen l'Ajuntament i la Generalitat.

La política del MNAC no s'explica sense el presidencialisme de Duran Farell que, un cop superat el llinar dels 65 anys, s'ha jugat el físic en dos projectes arrelats a una mateixa visió de capitalisme humanista: Gas Natural SA, que culmina sota esquemes de gran corporació multinacional la seva ambiciosa ideologia empresarial, i el MNAC que concentra en el camp cultural dues característiques de la filosofia personal de Duran Farell: la creació de sòlids equips humans –fidels, sense fissures– i una implacable voluntat de triomf.

Per tal de travar aquest equip humà, Duran Farell necessitava un professional lliure de tota sospita política. Tan ambició i capacitat com ell. S'havien d'entendre a la primera. Dos candidats quedaven desestimats de bon principi: Eduard Carbonell, director general de Patrimoni de la Generalitat i Joaquín Yarza, catedràtic d'Art Medieval a la Universitat Autònoma, que tot i ser un dels millors especialistes del país, no conveïa els sectors nacionalistes. El tercer en discòrdia, Xavier Barral, va anar a veure Duran Farell i el va captivar. "Tenia una gran capacitat d'il·lusionar-se i un rigor impressionant", recorda l'empresari. El 19 de juliol del 1991 el Patronat del MNAC presentava el nou director. Xavier Barral expressava a la premsa el desig que el MNAC es convertís en un macromuseu, "el segon més important d'Europa després del Louvre".

Els criteris de Xavier Barral

El 23 de març s'inauguraran dues noves exposicions al MNAC. Després de la mostra *Un any d'adquisicions, donacions i recuperacions*, hom presenta, d'una banda, una selecció de les reproduccions de pintures murals romàniques amb el títol *La descoberta de la pintura mural romànica*. Una segona exposició mostrarà dues obres de grans dimensions que il·lustren la batalla de Tetuan de Marià Fortuny i Francesc Sans Cabot. Barral no podia deixar d'ensenyar dues peces del segle XIX, una època d'acadèmics que apassiona un doctor format en la tradició positivista. Completant la mostra, els espectadors podran veure en directe la restauració d'una altra obra de Sans Cabot, *El darrer dia de Numància*. Es una bona manera d'atraure un públic curiós, que potser sense aquesta llaminadura no

cessari un any després, ja que per al Patronat del MNAC, com a conjunt homogeni, no s'entén sense els seus dos grans estandards: el Romànic i el Modernisme. I encara més important, aquests dos grans estandards havien de servir per a revitalitzar el Palau Nacional, que Xavier Barral sempre ha considerat l'únic contenidor possible del MNAC. La col·lecció permanent tindrà doncs una continuïtat històrica en un sol espai museístic. I és el que Cristina Mendoza, al final, va saber entendre.

Tot, absolutament tot, ha servit als fins de Pere Duran Farell i Xavier Barral. Oriol Bohigas, regidor de Cultura des del 1991, va enllaçar de bon principi amb els plantejaments noucentistes de la cúpula del museu. La política de liquidació de petits museus municipals no és un simple sanejament de les arques de Cultura; equival a reprendre les tesis unificadores i *montjuïquistes* de Joaquim Folch i Torres, que tenen en l'actual MNAC la seva màxima expressió. La conjunció d'interessos és perfecta, perquè es basa en un subtil i fructífer joc de complicitats. Abans que el Museu Clarà tanqués definitivament les portes, fa una setmana, Oriol Bohigas proposava al Patronat del museu el préstec del conjunt de les obres al MNAC. Després dels preceptius informes tècnics, lògicament favorables, no més calia tancar l'acord amb el compromís del museu d'organitzar una antològica de Clarà, a programar amb vista a l'estiu que s'acosta.

"¿Què hauria preferit Clarà, esllanguir-se en un museu petit, brut, trist i despoblat o estar-se al costat de les pintures de Taüll?" Aquest és el pensament, còmplice i compartit, d'Oriol Bohigas i Xavier Barral. Una entesa que ha aconseguit llimar aspectes tan conflictius com la remodelació proposada per l'arquitecta Gae Aulenti, suavitzada finalment al gust més conservador del patronat del MNAC. Mentre Barral acceptava, a despit, l'enderrocament de l'escala d'honor del Palau, Gae Aulenti s'havia de resignar definitivament a no omplir d'aigua el saló oval. Duran Farell, Guardans, Barral, Bohigas i Aulenti viuen i somien junts aquest projecte històric. Seran, per tant, implacables amb qualsevol enemic: "Aquest museu defineix una unitat nacional i s'ha de fer costí el que costí". Paraula de Duran Farell.

Oriol Malló

Xavier Barral pretén convertir el MNAC en un macromuseu.

J. MOREIRA

A partir de llavors la divisió de funcions entre el director general i el president consolidarà aquest equip humà que Duran Farell s'havia proposat.

Tal com diu Barral mateix, es tracta de fer un museu "faraònic", que inclou la Biblioteca General d'Història de l'Art, el Gabinet de Dibuixos i Gravats i el Gabinet Numismàtic. Un museu que pensa abraçar tots els aspectes de l'art català, "això no és una pinacoteca", diu Barral— havia de topiar necessàriament amb l'estratègia particular de Cristina Mendoza. L'edifici annex per a la col·lecció del Modernisme, ideat l'any 1990 com una solució de compromís, ja no era ne-

s'hi acostaria tant. Però és també un tipus d'exposició que provocaria les iras d'Alexandre Cirici Pellicer. Tanmateix, hi ha una altra exposició a fer sobre aquesta proposta: fer conèixer el treball del taller de restauració del MNAC. Ja durant l'exposició d'obertura, al juliol del 1992, els experts van poder observar els criteris de restauració del museu, que Xavier Barral ha assumit com a propis. Amb el retaule de Soriguerola, en el qual es van eliminar tres figures que s'hi havien afegit als anys vint, segons la tècnica il·lusionista, el director del MNAC es creà un altre enemic, Josep M. Xarrié, director del Centre de Restauració de Sant Cugat. El nou ordre que imposa el MNAC també ha trasbalsat el món de la restauració.